

HRONIKA

27. septembrī (1991) Reigā myra hidrologs Arvīds Pastors, dzima 1908. gada 7. janvārī.

27. septembrī (1991) Reigā myra mōkslinīks Vitolds Svirskis, dzima 1919. gada 27. aprīlī Daugavpilī.

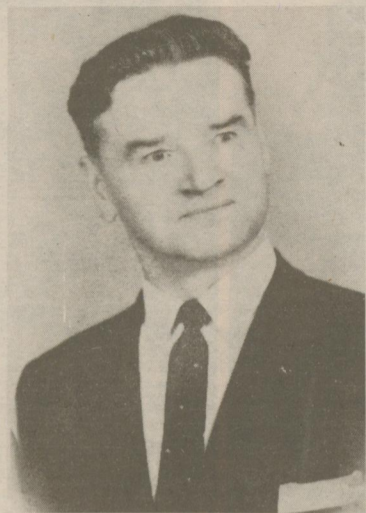
Sastōdēja

Viktors TROJANOVSKIS

1. oktobris — pyrms 275 godim lūkstē pīdzīma vōcu tauteības goredznīks Mīkēls Rots (1721—1785) — latgaļu goredīgūs rokstu autors.

1. oktobrī pyrms 90 godim (1906) Mērdzīnes pogostā dzimis izgleiteības darbinīks, publicists un izdevējs Jōņs Škirmants. Latgaļu izdevniecībā Vōcijā izdūta jō grōmota «Latgolas piļsātas», ari esejas «Divs un cylvāki».

TĀVU ZEMES KALENDARS

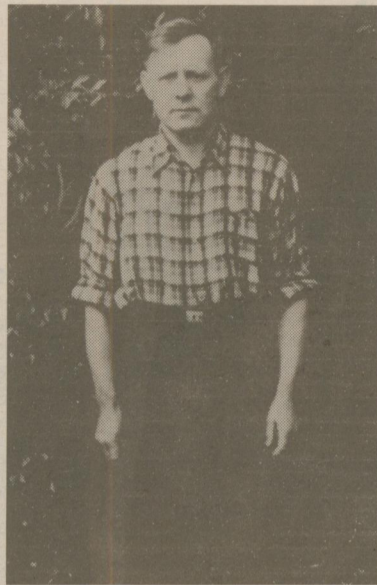

JŌNS ŠKIRMANTS

FOTOLŪGS

STOMPAKU VARŪNUS PĪMYNŪT

Vairōk par jīm losit šō laikroksta numera 3. loppusē. Attālā — vīns nu bejušajīm nacionālajīm partizanīm Jōņs Kozlovskis, saukts Imants.

A. BUDŽE

DAŽŪS TEIKUMŪS

Daugavpilīs nūvodpētnīceības un mōkslas muzejā beja skotoma lituvišu fotomōkslinīka Algimanta Kezisa autordarbu izstōde. Interesi izraisēja poša fotografa personeiba un skatējums uz apkōrtejū pasauli, tōs nūrisem. Jys ir lituvīts, dzeivoj Amerikā un na jau fotogrāfs, bet katōļu prīsters.

21. augustā Jelgovas veiskups J. E. A. Justs reikōja pījimšonu piļsātas skūlu direktorim, sarunas centrā beja šuvosor pījimtāis lykums par religiskajom organizacijom, kas paredz tīceības mōceības īvesšonu izgleiteības īstōdēs. Ari skūlu direktori paude apjēmeibu veicnōt šōs mōceības īdzeivnōšonu sovōs skūlōs. Pošlaik golvonō problema ir tei, ka tryukst pīmarōtu skūlōtōju. Obas puses beja īinteresātas, lai šaidi cylvāki byutu ar pedagōgisku izgleiteibu un ari tīceigi.

Tymā poša 21. augustā Salacgrēivā arhiveiskups metropolīts J. E. Jōņs Pujats īsvētēja dīvnoma pamatus un īmyurēja jīmūs vēstējumom nōkamajom paaudzem. Bazneicai dūts vīns nu jaunōkūs laiku svātājūs — Marijas Goretī — vōrds. Leidz goda beigom celtnē jōdaboj zam jumta. Limbažu rajonā tei byūs ūtra nu jauna kaltō katōļu bazneica — vīns dīvnoms īsvēitēts juņa sōkumā un ir pyrmais uzbyuvātāis pēckara pūsmā.

LAI SORGENGELS PA DRŪSIM CELIM UN PŌRI VYSOM NALAIMEM VODA ŠŪ JAUNŪ SKŪLU. TŪ POŠU VĒĻĒJOM ARI «ZEMTURAM», KURS AR PŌRĪŠONU UZ LATGAĻU VOLŪDU TIKPAT KAI PĪDZĪMIS NU JAUNA.

JŌNS SILICKIS

DANUTEI

Cik seņ tys bej,
Kod tykomēs —
Danute, Danuteite!
Kod tovōs
Dzīdrājōs acīs skatejūs —
Danute, Danuteite!
Uz perona
Vēļ pādejū reizi pamōju —
Danute, Danuteite!
Maņ palyka tik
Tovu zylūs ocu dzērksts —
Danute, Danuteite!

S. LUDBŌRŽA

1936. GODA PĻŌVES SVĀTKI

1936. gods atmiņā palicis ar Latgolas lauksaimnīceības un ryupnīceības izstōdi, ar Vyslatvijās zemnīku Pļōves svātkim. Reikōt taidu grandiozu pasōkumu beja lels gūds, tū Latvijas Lauksaimnīceības kamera beja pīškēruse Rēzeknei kai Latgolas centram. Dūmoju, ka Rēzekne tū papylnam attaisnōjuse.

Dzeivōju Rāiņa (tūreizejā Blaumaņa) ilā pavysam tyvu lelajam laukumam aiz stadiona, kur agrōk tvejevūs mōju īdzeivōtōjī beja ganējuši sovas gūves, bet 1936. goda vosoras nūgalī tur sōcēs ceļtnīku rīseiba, un ocu pīškā īzauga jauna minipīļseteņa. Apkaimes mōju īdzeivōtōjī breivajā laikā biži gōja uz apbyuves laukumu. Dzērdēju jūs sprīžam par radzātū un vērtējam dorba tempus, un vērineigumu. Patīsu pōresteigumu radēja laukuma lejasgolā uzcaltō mīļzeigō estrāde ar skateitōju laukumu un gūda vōrtim uz tō.

Kai Rēzeknes skūlōtōju īnstituta 454. mozpulka «Vōrpa» daleibneica beju pikomandeita par dežuranti un

īzpaleidzi kaidam nu lauksaimnīceības un ryupnīceības preču kioskim. Ti beja īreikōti napōrtrauktōs ryndōs nūslāgtā laukumā, kur varēja īklyut pa golvonajīm izstōdes vōrtim. Ar dežurants caurlaidi dreikstēju staigōt pa vysu izstōdes teritoriju, apmeklēt tōs laukumus un pavīļjonus, kū ari lobprōt darēju. Apbreinōju, pīmāram, mōjlūpus, īpaši zyrgus. Daudz kū redzēju pyrmū reizi, daudz kas sajusmōja, tikai žāl, ka napīredzējušās skūlneicas acīm vārōtais nīkaidu dziļōku īzpratni naradēja. Bet dūmōju, ka Latgolas zemnīkam, ja vīn jam beja vēlēšonōs un sapratne, izstōdes ītvorīs reikōtōs zemkūpeības, lūpkūpēju, lauksaimnīceības byuvnīceības un tehnikas, kai ari mozpulku dīnas ar daudzim lōbu specialīstu referatim, komentarim, demonstrējumim un praktiskom nūdarbeibom beja lelyska skūla un vēļ nabejuse naatsverama īrīsmē turpmōkajīm dorbam. Plaša un daudzveideiga programma ari kulturas jyumā deve īspēju kotram pabyut un pīsadaleit tur, kur nūteikūšais vys-

vairōk saistēja jō interesi.

Vaiņuks vysam, prūtams, beja Pļōves svātki. Latvišu tautas tārpūs, dažaidu organizacijū — mozpulku, gaidu un skautu, aizsardžu un aizsorgu, karaveiru un skūlānu — formōs tārpī cylvāku symtī, Latgolas teirumūs īzaudzātūs rudzu un kvīšu vōrpu un ūzullopu veitpu bogōtais svātku laukuma rūtōjums radēja sovdaibeigu svīneigumu. Laužu tyukstūši, valsts prezidenta un vaļdeības pōrstōvu pīsadaleišona, dorba parōde, lelais svātku nūslāguma uzvadums «Svātō zeme» uz treisdaleigas estrādes «Latgolas zemnīku sātā», «Uzvaras svētnīca» un «Vīneības pilāri» (G. Munča režija, A. Sprūdža teksts), svātku saluts beja vēļ napīdzeivōts nūtykums Latgolā, kas dzīli savīļņōja kotru klōtasūši. Lykōs, ka mīļzeigs pacylōteības vīļņs beja gōjis pōri vysai Latgolai un sovu augstū vērsyuni sasnēdzīs teiši Rēzeknē. Ti beja svātki Latgolai, ti beja svātki vysai Latvijai.

Kod pēc svātkim, tikpat ōtri kai rodusēs, prasmeigi tyka demontāta jaukō «piļseteņa», estrāde un laukums klyva tikpat tukši un plaši kai agrōk, nīkaidas nostalgiskas īzjyutas naatstōja, bet atmiņōs vēļ un vēļ lyka atsagrīzt pī radzātō un pīdzeivōtō.

Nu rēzeknītes Teklas Sejānes (dzim. 1916. godā) stōstējuma:

— Mumam tāvam Vincam Lansbergam (dzim. 1880. godā)

ANNA MEDNE, KOLNAZARU PAMATSKŪLAS DIREKTORE SĀKLA, KURA DŪS LOBU AUGLI

Šō goda 1. septembrī durovas vismīleigi vēre pyrmō pamatskūla Latgolā, kurā bārnū audzynōšonas pamatā ir katōļu bazneicas mōceiba. 50 godus bejom bez tōs, asom pīroduši pī alkohola, vīnaļdzeības un nūzīdzeības pūra, nu kura vēļ tagad navarim tikt ōrā. Daudzōs gīmīnēs saskani, sasaprasšonūs un mīlesteibu nūmāīnējušās sōpes, bailes un naids, zaudāti daudzi kritni dzeives tykumi. Voi lai skūla ari tōjōk stōv nūmalī nu tō vysa un skotōs, kai šys ļaunums sēj nōveigū īndī goredīgus un materialūs vērtēibu dryvā? Nā, nadreikst!

Bārnī, kuri īzavēļējušīs kristeigōs tīceības mōceibu, kotru dīnu īvoda ar reita lygšonū, kai ari kotras ēdīņreizes sōkums un beigas ir ar pateiceības Dīvam zeimi. Ar konkretu mērki audzēkniem organizējom svātceļojjumus uz Breinumdareitōjas Jaunovas Marijas bazneicu Sarkaņūs. Humanitarūs un eksaktūs mōceību priksmatu saturā īntegrēti kristeigōs etikas vaicōjumi un ti cīši saveiti ar tautas un nūvoda vēstures apzynōšonu, muzykas stuņdēs un puļceņā bārnī mōcōs goredīgus un katōļu bazneicas dzīsmes, skūlā, kai jau rakstēja «Zemturs», īsvēiteita un dorbojās kapela, skūlas īnterjers papyldynōts ar

Rēzeknē, Atbreivōšonas alejā 74 pīdarēja mōja ar plašu pogolmu, saimnīceības ākom un lelu dōrzu. Ari mes ar veiru, Aloizu Sejānu, Rēzeknes 9. kōjīnīku pulka rakstvedi dzeivōjom turpat. Tāvs beja dažaidu dorbu strōdnīks un kūpe sovu dōrzu.

Apmāram mēnesi pyrms Latgolas lauksaimnīceības un ryupnīceības izstōdes atklōšonas myusu mōjōs pīstateice ap 30 cylvāki nu Reigas, lai īzīrejom telpas dzeivōšonai. Ti beja īnženīri un tehnikī, dažaidu izstōdes sagatavōšonas dorbu projektātōjī, vadeitōjī un realizātōjī. Kod jī pīslēja moku par telpom, tāvs nu tōs atsateice, dūmōdams, ka tai jys atbalsteis gon izstōdes, gon svātku topšonu un pīsadaleis svareigā valsts pasōkumā. Vyspyrms atvēleja mōjas lelōkū daļu, bet guļamvītas beja jōreikoj ari škyunī uz sina. Mōte reitūs un vokorūs jīm pīdōvōja korstu ēaju.

Pļōves svātku dīnā myusu pogolms un dōrzs beja pōrpylms ar zyrgu pajyugim un velosipedim. Uz svātkim īsaroda myusu rodī un paziņas nu tyvōkas un tōlōkas apkaimes, tod nu mōjom uz svātku laukumu devēs pamateigs cylvāku pulks.

Pēc svātkim myusu vīsi aizbrauce, sylti pasateikdami par izmytynōšonu un atstōdami par pakolpōjumim lobu samoksu.

katōļu bazneicas simboliku.

Uz goredīgus vērtēibu īaudzynōšonu skūlānūs teik vērēits ari ōrpusstuņžu dorbs, tam nūlyukam teik reikōti dažaidi atbylstūši pasōkumi, pīsadaleišona olimpiādēs, sacenseibōs un konkurstūs.

Myusu skūlā dorbojās internats, uznamam bērņus na tikai nu sova mikrorajona, bet ari tūs, kuri dzeivoj tōli, piļsātā voi cytā pogostā. Ari cytu konfesiju bārnus. Ti, kuri dzeivoj internatā, moksoj par ādynōšonu četras reizes dīnā un kūpeigō summa nav augstōka par 80 santīmim. Bārnū īzdavumu samozynōšonai mes īzmon-tojam pašvaļdeību leidzekļus, ari zīdōjumus nu lōbdareības organizacijom, firmom un privatpersonom. Myusu adrese ir Lendžu posta nūdaļa Rēzeknes rajonā, LV-4625, tōlrūni īzziņom 56388 un 56380 dīnōs, 56439 vokorūtūs.

Skūlu beiguši var mōceitis tōjōk jebkura tipa videjō pūsmā mōceību īstōdē, personāls un goredīgī audzynōtōjī ryupejās, lai dzeivē izitu cylvāki na tikai zynūši pamatskūlas kursu vysūs priksmatūs, bet ari taidi, kuri prostu dzeivōt saskanā ar Dīva lykumim un prostu eistynōt tīceiga cylvāka mīsjū.

A. PIĻPUKA

GOLDS UN GOLDA KULTURA

14. septembrī, profesora Leonarda Latkovska 91. dzimšonas dīnā, Rēzeknes mōkslas koledžas audzēknes Marikas Zeimules kūkles skaņu pavadējumā Dekšōru pogosta zālē pulcējōs apkōrtnes gūdu saimīneicas, jōm pīsavīnōja bokōnītes, kas tikku beja vēļ spylgtōk sapuškōjušās profesoram vēļteitu pīmiņas akmini Bokōnūs. Pōrrunu gaita licynōja, ka prof. L. Latkovska vōrds cīši saisteits na tikai ar volūdu, literatūru, vēsturi, bet ari ar goldu un golda kultūru.

«Kai cytōs latgaļu ustobōs, tai ari tāva sātā golds beja svātā vīta, leidzeiga oltoram. Golds beja cīneiga vīta un par tū nabeja nī jūku, nī laika kavēkļa. Golds tyka skaiteits par sātās saimīnīku. Golds beja kolpōjis vairōkom paaudzem, un tys beja kaut kas nu myužeības. Pi golda vajadzēja īzaturēt ar cīneibu, jo kaidis nacīneigi īzaturēja pi golda: jo sōka trūkšņōt, dauzeitūs, smītīs, tod taidu atstatēja nu golda un syutēja āstu uz bluča, pī ceplā. Pi golda napīdīnēja slyktas runas un ļaunī vōrdi.

Golda atvīktnē beja maize, nazis un sōļneica. Mīrs, svātums un drūšeiba, un spēks beja pi golda tāva sātā».

Šaidus L. Latkovska vōrdus lasēja skūlōtōja Gunta Svyļāne nu grōmotas «Dzymtōs zemes ļaudis», kuras «golvonais nūdūms», kai rakstēja pats profesors, «beja parōdeit Latgolas cylvākam, kaidis tys beja Latgolas sātā, kur centralū vītu ījēme golds un šū īdeju ir īzsacējis vōka zeimējumā mōkslinīks Jōņs Trūps».

Pats mōkslinīks soka tai: «Vōka

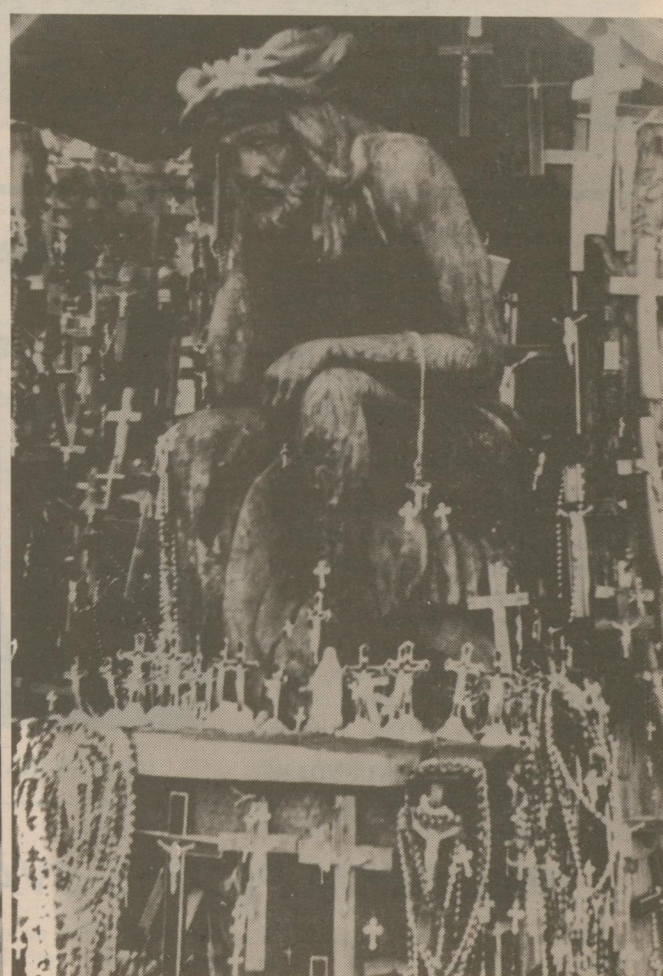
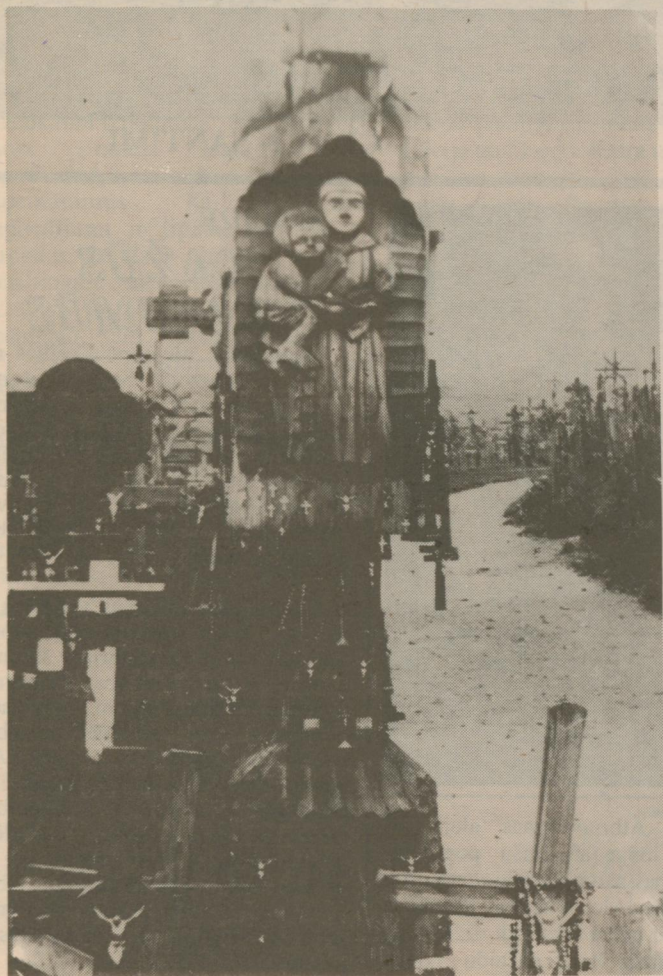
bīdē ir tālōts Latgolas mozūs ļaužu golds, pi kura un pi oļs žbana sasa-puļceja i vaci, i jaunī, i lelī, i mozi, i puīši, i meitas, kur tiks sprīsts un pōrrunōts vyss, kas dzeivē gadējōs. Tys golds beja sova veida latgaļu «forums», sovstarpejōs vīsmīleības, kūpejōs dzeives, tīceības un volūdas kūpšonas un īzpausmes vīta».

Jo Kaļvīnīte L. Latkovska stōstā, kura fragmentu ar lelu humora īzjyutu beja īstudējušās bokōnītes, prota tikai putru īzvōreit, tod Varakļōnu un Dekšōru saimīneicas zālē ar rodūšu pīēju beja saklōjušās vairōk kai desmit gaļdeņus ar pošu gatavōtū cīnastu. Jōs dalējōs dorba pīredzē un cīnejamō vēsturnīca nu Reigas Bulīndža kuņdze fotografēja gon šōs čaklōs saimīneicas, gon ar bogōtū īzdūmu nūformātūs cīnastus, savōce šūs un cytu ēdīņu receptes, sovokōrt pretīm uzdōvyņojūt prof. L. Latkovska 1937. godā savōktōs latgališu ēdīņu receptes.

Samārā drāgnajā rudiņš dīnā labi garšōja pīredzes bogōtūs saimīneicu V. Zeimules, M. Dūdas, V. Stepiņas cīnasti, V. Inčas torte, Dz. Bruzgules maizeite, J. Zeimules un S. Bruzgules sīreņš, J. Mōlnīka aļteņš un J. Piļpuka obeļu veineņš. Šūs un cytu saimīneicu un saimīnīku dorba pīredze tiks apkūpōta un cerams, ka kaidreiz dīnas gaismu īraudzēs grōmotas veidā.

Lai pīteik spāka, īztūreības un īzdūmas saimīneicom un putojūšā aļteņa saimīnīkim!

REDKOLĒGIJA: Valija Berkina – Jēkabpils, Jānis Elksnis – Latgales Kultūras centra izdevniecība, Pēteris Gleizdāns – Rēzekne, Jānis Kokins – Daugavpils, Anita Petkune – Krāslava, Antons Rancāns – Preiļi, Antons Slišāns – Balvi, Viktors Trojanovskis – Ludza, Pēteris Zeile – Rīga, Jānis Žugovs – Rīga, ārzemju biroja vadītājs – Alberts Spogis Minsterē.

...Likās, ka rudinī, kod lopu kūki dag zalta un guņs krāsos, kod nu pamalis pakōp leita mōkūņs un dorbi jau padareiti, ir pats laiks padūmōt par goreigom lītom. Varbyut, ka ari aizbraukt uz Lītovu, uz slovonū Krystu kolnu natōli nu Kauņis, kur kai nikur cytus var apjaust, ka katōliskō ticeiba Dīvam tūmār bejuse un ir nasalaužama...

M. APEĻS

DZIMTINES CEĻŠ

Caur bērēm, caur šolcūšom dryvom
Bōl palākais dzimtines ceļš.
Pa stōvajim pakolnim kōp jys
Uz dzīlajom īlejom laižas.
Pi zylāzdrūs azaru krostim
Tik mīli, tik paijūši glaužās,
Caur klusom, vīntuļom sādžom
Kai zogamīs lūklūkim steidzas.
Un pōri par vysu, par bērēm,
Pa vyzūšīs kolnōju ryndom,
Smej saule, lej zaltainus storus —
Tūs zīdūšom īlejom dōvoj.
Un gremdej tūs azaru dzīlēs...
Bet lauki tik smaidūši, rōmi
Un dzyrkstūši azaru vilņi...
Tur klusums, tur gaidas pēc saules.
1933. gods

ED. KOZLOVSKIS (JUN.)

PĪMINĒSIM NAPEĻNEITI AIZMĒRSTŪ

Tikai nadaudz vairōk par 40 godim liktiņš beja atvēlējis nūdzeivōt pyrmōs «Latgališu literatūras vēstures» autoram un izdevējam Meikulam Apeļam. Pinōce baigais 1940. goda juņš un šys centeigais myusu nūvoda kultūrvēstures pētnīks, rakstnīks, 2 žurnalu redaktors, kritiķis un publicists varmūceigā kōrtā, kūpā ar vairōkim cytim tō laika inteligencis pōrstōvim, tyka īgryusts aizrastōtā, lūpu pōrvodōšonai dūmōtā vagonā u aizvasts «Nazynomā vierzīni»...

Tikai vairōkus godus vējōk, kod nu Kirovas apgobola Kaiskas rajona «Vjatlaga» nōves nūmetnes breineigā kōrtā izadeve izaglōbt bejušajam Rēzeknes zipu fabrikantam ebrejam Lifšicam, nūsaskaidrōja, ka šymā nūmetnē naciļvēceigi nūmūceits, kūpā ar cytim rēzeknīšim, Meikuls Apeļs. Tai tragiski beidzēs šō apbreinojami

centeigō cylvāka myužs.

Sovu literarū darbeibu M. Apeļs isōce 1920-ūs godu sōkumā tō laika popularajā žurnalā «Zīdūnis». Dreizi vin kļyva par žurnala «Dzimtines skaņas» redaktoru, paraleli uzsōkūt nūpītnu latgališu literatūras vēstures pētniceibas dorbu un taidā kōrtā 1935. godā nōce klajā mynātō, jō apryupē izdūtō «Literatūras vēsture», kurā konspektīvi sakūpōti daudzi vēstures materialī par myusu literatūras sōkumim.

Vēl, pōris godus atpakaļ (1932), rakstnīks izdeve stōstu krōjumu «Latgolas sātōs», bet 1937. godā — dzejūļu krōjumu «Liktiņa montōjums». Nōkušā, 1938. godā, sekōja ūtrs dzejūļu krōjums «Jauneiba un mīla».

Byudams lels sova nūvoda patriots,

jys osi reagēja uz parōdeibom, kas atsaitce uz Latgolū pozitīvā, voi negatīvā nūzeimē, un vysu tū atspūgūļōja sovūs dorbus, publicejt tō laika presē.

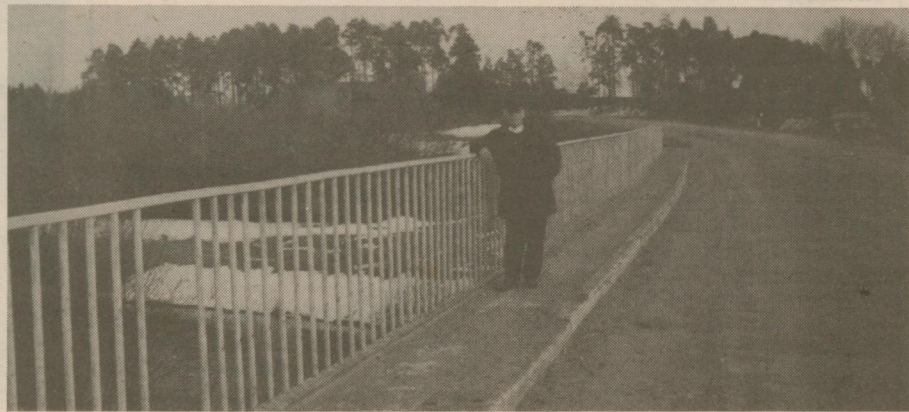
M. Apeļa dorba spējas beja apbreinōjamas, leidztakus Latgaļu skūlōtōju un pašvaldeibu darbiniku slymūs kases pylnavarnīka omotam, kai paradzādams sova myuža tragiskū nūgali, vysu breivū laiku veļtēja myusu literatūras pētniceibas un kuplynōšonas dorbam. Jō kabinets, šō vōrda pylnā nūzeimē, beja pōrpiļdeits ar dažaidim «vacūs laiku» dokumentim, grōmotom, manuskriptim un fotografijom. Taipat jam beja nūdybynōta plaša sarakste ar Prāgas (Čehija) volūdnicu profesoru Puspūšilū, kuram, pēc jō lyuguma, aizsyutēja Fr. Zepa «gramatiku», V. Seiles «Sintaksi», E. Kozlovskā (sep.)

«Latgališu—vōcu—krīvu vōrdneicu» un sovu «Literatūras vēsturi» kūpā ar vairōkim «Zīdūņa» un «Latgolas Školas» numerim. Nu Sibīrijas latgališim jys sovukōrt sajēme avizi «Taisneiba», žurnalu «Ceļšas Karūgs», vairōkas tur izdūtas grōmotas kai tulkōjumus «Robinzons Kruzo», «Barona Minhauzena pīdzeivōjumi», skūlu mōceibu grōmotas, izdūtas Novosibirskā.

Byudams žurnala «Latgolas Škola» ilggadeigs redaktors, daudz pyuļu veļtēja izgleiteibas līmiņa paceļšonai Latgolā. Lely nūpalni jam pidar ari pyrmōs latgališu grōmotu izstōdes sareikōšonā, kū veice kūpā ar St. Seili, Ed. Kozlovski (sen.) un K. Stroduplencinīku Rēzeknē, kas nūsaslēdze ar plašu Latgolas rakstnīku vokoru komercskūlas telpōs un kūklātōju brōļu Zlydņu koncertu.

Lai Dīva mīrs jō mērsteigajom atlikom «Vjatlaga» taigā!

CEĻŠ
UZ
SYLMOLU
*
TYLTS
PŌRI
MALTAI

«LATGOLAS PIĻSĀTU» AUTORS

JŌNI ŠKIRMANTU PĪMYNŪT

Jōņs Škirmants dzimis 1906. goda 1. oktobrī Mērdzines pogostā, jō «Latgolas piļsātas» beja vins nu sēngaideitim izdavumim, kurs paju sabīdreibas «Latgaļu izdevniecība» apgōdā izdūts 1978. godā, snādz zinīs par Latgolas piļsātōm, kas leidz tam bejušas nūklusātas voi ari moz zynomas.

Grōmotas 7. loppusē īvitōts profesora Boleslava Brežgo attāls — jys beja izcils Latgolas vēstures pētnīks. Sōs grōmotas 9. loppusē radzama karte: latgali ōrpus Latvijas breivāļsts rubežom un tur losomi piļneigi latgaliski vītu vōrdi. Nu tō varom sacynōt, ka rubeža myusu zemei austrumīs nav pareizi nūsprausta, lūti

lely apgoboly atstōti Krīvejai.

Tōjōk šymā grōmotā sekōj piļsātas, tūs gerbūni un vēsturiski apskoti ar 84 attālym. Šys izdavums beja pateikams kotram latgaļam, par tū licynōja ari daudzōs atsauksmis nu laseitōjim. Jei tyka īteikta kotram latgaļam un kotram, kurs interesējōs par nūvoda īvārojāmōkim kultūras, mōkslas, sadzeives centrim. Beigōs nūrōdeitī zipu olūti ari ir interesants atrodums myusdīnu pētnīkim, parōdūt, kur un kai autors smēlis zipas.

Sovā laikā beja atzynums, ka nacionalmahinaceju taiseitōji videjū latgalitī vīgli varēja apvest ap styuri, jo jys

nikō nazynōja par sovu nūvodu, kots patīss vēsturisks izdavums beja lūti nu svora. Dzeive un pastōvēšona cylvākam ir tod drūša, kod tymā lykti drūši vēstures pamati. Zynōt par sevi, sovu tautu, sovom piļsātōm, par myusu pagōtni reizē nūzeimōj ari myusu pošaisitōves poziceju styprumu pret nalobvēlim un ari tagadejim pošmōju klīdzējim, kuri bļautōs pi vysim styurim.

Jōņs Škirmants par šū grōmotu 1979. godā saņēme Andryva Jūrdža fonda sabīdrysķū atzineibu. Jys rūseigi dorbojōs ari Latgaļu Pētniceibas institūtā, tō desmit godu darbeibas apcerē Čikāgā pisadalēja disputā par presi un tōs lūmu sabīdreibas dzeivē. Šymā laikā J. Škirmants beja jau izdevējs.

CEREIBU OSNI

ŠUDIŅ VŌRDS PIĻCINES PAMATSKŪLAI

Latgaļu rakstnīceibas muzejs, kurs atsarūn ari Piļcinē, reikoj jaunūs autoru dorbu konkursu, kurs nūsaslēgsīs Zīmassvātķūs. Pisadola «Zemturi» publicātū dzejūļi, stōstēni, pōsokas, zeimējumi, fotografijas, nōšu sacerējumi un tai tōjōk. Vōrdu sokūt, kū tik prūt pamatskūlu bārni.

ARMANDS BOJĀRS,
3. klase

VOSORA

Ai, jaukō vasareņa,
Raibu raibō beji tu!
Mōkūni dabasūs peļdēja cāly,
Ausmeņa ausa agrī nu reita,
Naksneņā speidēja mēnesteņš spūšs.
Skudreņas gulēja maigi un soldy,
Lai dorbi nu reita jōm veiktūs raiti.

TRUSĀNS PUKSĀNS

Jautrs trusāns asu es,
Jaukā vōrdā Puksāns,
Dzeivoju es lauku mōjā,
Navys bīzā, tamsā mežā.
Burkōneņu — skribu skrabu,
Kōpusteņu — čibu, čābu,
Sineņu es — ņam, ņam, ņam,
Pīneņu es — ļiku, ļeku.

SANTA VORKALE,
1. klase

ES VĒĻ ASU MOZA

Es vēļ asu moza,
Daudz kō nazynu i napazeistu.
Nu daudz kō beistūs,
I daudz kam natycu.
Gon jau pīnōks dīna
Nazajusšu vīna,
Zynōšu, kur Reiga
I daudz kas cyts.

LĀSMA KĪPLUKA,
3. klase

UZ SKŪLU!

Lyuk, klēt ir pyrmō skūlas dīna,
Ōrā putni dzīd un gaisis tik teirs,
Smaržoj puču jyura.
Maņ uz skūlu gribīs steigt,
Skūlōtōjus meily sveikt!
Skūla, skūla, es jau nōku!
Aterūs, kod beju moza,
Dūmōju, ka skūlā mōjoj
Ļauni gori, rogonas — — —
Tagad zynu — tōs ir blēnis.
Pateik maņ ū skūlā lūti.
Ļauni gori pazuduši,
Nu rogonom i minīs nav.
Skaista, gleita muna skūla
Gaida mani atnōkūt.
Un, kod īšu cytā skūlā,
Sovu nikod naaizmērsšu.

JUZUPS ZEĻONKA

REITA ZVAIGZNIS LATVIJAS ZYNOTNES DABASŪS

Kurzeme, Vydzeme un Latgola — treis zvaigznis Latvijas gerbūni. Un kai skaista sakriteiba ar jom — Reita zvaigznis pi Latvijas znotnes dabasim. Jo kaidis tu vel nav iraudzējis, tod tei ir myusu ocu okluma vaiņa.

Kurzemes zynotes reita zvaigzne — ģeografs un literats Gothards Fridrihs Stenders, atzeits un tautā cīnēits. Jam vsyos dzeives vitos pastateiti pīmineklī, dzymtajā sātā Lašūs ir muzejs, jō vōrdā nūsaukta īla Reigā. Kōrteajā jubilejā atmūdas godūs iznōce jō «Gudreibas grōmotas» jauns zynōtniski apstrōdōts un izskaidrōts izdavums un klīva par vērtēigu dōvonu gimīņu svātku reizem.

Zynōtnes pyrmō zvaigzne nu Vidzemes — sociologs Garlībs Merķelis. Vēl cara laikūs Reigas Latvišu bīdreiba reikōja jam pīmiņas svātklus un pastatejā pīmineklus, pōrtulkōja nu vōcu volūdas jō grōmotu «Latviši...» Tei nav najaušēiba, ka īla pi bīdreibas noma, mīlēigi saukta par «Mōmuļu», nas Merķeļa vōrdu. Kaidas īlu nūsaukumu maiņas nav pīredzējuse siermō piļsāta, Merķeļa īla jōs centrā beja un byus myužēigi.

Vīnmār pučem puškōti jō pīminekli šyupeļa vitā pi īnešu azara un myuža atdusas vitā Kotlakolna kopūs. Pādejūs godūs nav reikōti lely svātki Garlība Merķeļa pīmiņai, tū uztiēcigi globoj tauta. Vajadzēja krōsainūs metalu zaglim apskōdeit pīminekli kopūs, lai uzbongōtu ļaužu dusmes un ōtra reiceiba, lai veikly dzāstu zaima pādas!

Ir zynōtnes zvaigzne ari pi Latvijas austrumu dabasim — tautsaimniks Jezups Macilevičs. Dzimis 1805. godā, mōcējis Krōslovas goreigajā seminarā. Byudams Kaunatas bazneicas prāvests, sarakstēja grōmotu zemnikim, kuru saeisynti varātu nūsaukt «Pavujcēšona...», izlaista Viļņā 1850. godā. Tei tyka globōta aiz svātbiļdem myusu vactāvu laikūs drukas aizlīguma godūs, dadzynōta, jō nūklīve varas veiru rūkōs. Ir sasa-globōjuši daži šōs vērtēigōs grōmotas eksemplari un globojas Reigā, ratūs grōmotu nūdaļī Valsts bibliotekā. Atmūdas godūs pasarōdēja jōs fotokopijas ari privatpersonu rūkōs, vīna nu tōm nūnōce Latgaļu kulturas bīdreibas bibliotekā Rēzeknē un ir pīpraseita un interesanta ari myusu

tautsaimnikim, tōdē jū VAJADZĀTU IZDŪT ATKŌRTŌTI.

Miris Jezups Macilevičs Ludzā 1872. godā. Cik asu vaicōjis ludzōnīšim, Rēzeknes augstskūlas studentim, lai pastaigoj pa Ludzas kopim un pameklej kaidu kopa vitas zeimi, vīnmār sajēmu skumeigu atbīldi: navar atrast!

Nav viers zemes cyta spēka, kurs varātu spūdrynōt austrumu zvaigznes spūdzumu pi Latvijas zynōtnes dabasim, kai vin Latgolas inteligence. Zynūt jōs dorba vōjū atolgōjumu, mēle naklausa pasaceit: vōksim santimus, ceļsim pīmineklus! Vinu gon mes varim: vōksim tōs kriptas, kuras vēl nav izpūstējis laiks par Jezupa Macileviča dzeivi un dorbu Krōslōvā, Kaunatā, Ludzā, varbyut ari cytōs vitōs, kuras nazynom. Syuteisim rokstus uz «Tāvu zemes kalendaru», vīneigū latgaļu godagrōmotu, kurai ir cereiba pōrdzeivōt gryutūs godus. Naļausim sova nūvōda svātumus pierkt politikim par vyltōtom osorom. Leidz 2005. godam jau eiss laika spreids, bet jamā treju Saeimu vēlēšonas! Syuteisim uz tū jaunu Franci Trasunu un Franci Kempu — sovejūs, kuri nasabeitu Golgotas sovas ciļts aizstōveibas dēļ. Un mirdzēs pi Latvijas dabasim ari trešō zynōtnes zvaigzne.

I. SKĀRDS, RĒZEKNES AUGSTSKŪLA

DORBS PAR LAUKSAIMNĪCEIBU

Pošlaik vaļdeibā izlemšonai ir divi vaicōjumi, kuri saistōs ar lauksaimnīceibu, tōpiēc seviški nūzeimeigi Latgolai, kur lauksaimnīcyskō ražōšona ījēme īvārojāmu vītu:

1. Vaicōjums par lauksaimnīceibas produktu muitas politikū.

2. Vaicōjums par zemes pierkšonas un pōrdūšonas tiseibom.

Rēzeknes augstskūlas mōceibu spēki pētej lauksaimnīcyskōs ražōšonas izmoksas un konstatej, ka produktu ražōšonas cenas nūsoka izmontōtōs tehnikas un māslošonas īspējas.

Tehnika ir dōrga, tōs izmontōšona atsamoksoj tod, jō nūslūgoj intensivi. Tys nūzeimej, ka jōizvālās kulturas vōi stōdējumi, kas dažaidūs laikūs prosa apkūpi un nūvōkšonu, un taidā kōrtā paildzynōj tehnikas izmontōšonas laiku, kas paleidz tai tikt atpeļneitai. Ari māslojums jōlitoj jūti lītderēigi, kas prosa lītprōteigu agrokīmika dorbu. Tū var veikt pi regulātas zemes apsaimnikōšonas, zemes apsaimnikōšonai jōteik koordinātai. Myusu zimeļu kaimeņūs ir sabīdriska lauksaimnīceibas pōrraudzeiba, kū uztur vaļsts. Ari pyrmskara Latvijā

sōka atsateisteit šī dinasti. Tūs darbeibas efektivitāte var samozynōt lauksaimnīceibas produktu cenas un myusu produkciju padareit eksport-spējeigu. Vysvīglōk tū panōkt pīnsaimnīceibā, tūmār ari te ir vajadzēigs zynōtnes īguļdējums. Jōnūsoka pīna kīmiskais sastōvs, kas atļāun vērtēt barōšonas pareizeibu, jōgōdoj par kultīveitajōm ganeibom un spēkbarēibu.

Taidā kōrtā muitas barjeru atceļšonai jōbyut saisteitai ar taidim pasōkumim, kuri veicynoj lauksaimnīcyskōs ražōšonas pošizmoksas nasamozynōšonu.

Myusu zemē ir politiki, kuri pīlaiž lauksaimnīceibas apsastōšonūs, jō uzskota, ka Latvijā var dzeivōt nu tranzītīerdzīceibas peļņas. Rēzeknes augstskūlas kolektīvs analizē ari pūsū, kod tranzītīerdzīceiba Latvijā 20-tajūs godūs tik strauji saryuka, ka 1936. godā tyka likvidāta Tranzītbanka. Šei pīredze rōda, ka tranzītīerdzīceiba ir nadrūs ekonomikas pamats, tōpēc lauksaimnīceibu nadreikst pamest nūvōrtā.

Ūtrais ceļš, kai lauksaimnīceibu padareit rentablu, ir privatu lelsaimnīceibu īvīššona. Nanūlidzami tai nūtikis, jō zeme pōrsavērssis par ārti realizējamu precī. Šō rysynōjuma lītderēibu jōapskota nu īdzeivōtōju psihologiskōs uzteris. Naskotītūs uz tū, ka jau pagōjušajā godu symtā muižōs sōka izmontēt lauksaimnīceibas mašynas, tūmār tyka organizēta jūs zemu īzpērķšona, tai vajadzēja likvidēt psihologiskū sprīdzi, kas tūmār pasarōdējōs zemniku namīrūs. Latvijas agrārōs reformas realizēja na tikai muižu zemu daleišonu, bet tōm tyka pakļauta jebkura saimnīceiba, kuras teritorija pōrsnēdze 300 ha. Šudinejūs apstōklūs byutu jōpietej optimāly saimnīceibu lelumi saisteibā ar jūs specializiceju un ar ekonomiskom svyrom jōveicynoj taidu saimnīceibu veidōšonōs. Vīnlaikus jōpietej un jōprognozej laukstrōdniku ekonomiskōs un psihologiskōs problemas, jō myusu apstōklūs zemes plateību na vīnmār varēs apsaimnikōt vīna gimine. Tōpēc, likās, ka gon vaicōjumus par muitas politiku attiēcibā uz pōrtykas produktim, gon ari lauksaimnīceibā izmontōjamū tehniku un dagvilu, kai ari par zemes pērķšonu un pōrdūšonu vajadzātu dūt izlemt tīši ar lauksaimnīceibu saisteitim cylvākim. Izlemšonas forma varātu byut aptaujōšona, kurā pīsadola lauksaimnīcyskajā ražōšonā nūdorbūnōti cylvāki.

SEPTEMBRIS – DZEJAS MĒNESIS

ANDRIS VĒJĀNS

PAR DZĪSMI UN DZEIVŌŠONU

Es naasu dzīdūnis.
Bet maņ pateik dzīdēt.
Cīši pi sirds pīsaglaudusēs
Skumeiga romance
Par meitīni ar bryunom acim,
Kura gaida
Pōrbrynām puisi
Pa snīgim svātku vokorā.
Dīvs vīn zyna,
Nu kuras pasaules molas
Jys atsakušīs,
Atnōks
Ar ermonīkom pōr kryutežu —
Nu Kurzemes kolpu gaitom,
Nu kara lauka,
Nu meža brōļu meža,
Nu Komsomoļskas lēgerim,
Nu Jaunzelandes
Vušku ganeibom
Voi Kalifornijas
Veina dōrzym...
Dīvs vīn zyna,
Nu kurīnes,
Bet jys
Atsagrīzīs teiši Zīmassvātku boltajā
cīmā.

Bērni pīvolda
Trokū ecēšonūs.
Bet es valku melodiju
Nu jauneibas atmiņu azarim
Kai teiklus
Ar sudobra raudom
Un zalta asarim.
«Tu labi dzīdi.»
Pat nadraugi atzeist,
Kod mes spīžam vīns ūtram
rūku, —
Leidz nōkamai sanōkšonai
Un pasēdēšonai.
«Bet ar kū
Tu pajem šūs valnus aiz sirds
Kai aiz svōrku pūgas?»
Maņ nūprosa Rogovkas puiss,
Vacs un lōbs draugs,
Kam pošam dzīsmu vairōk
Par dzērvem Teiču pūrā.
Jā,
Kai ar paegļa zoru pīrē
Ībeļž maņ vacais draugs
Vīnā svātku beigšonas reizē.
Un pats atbīld uzreiz:
«Ar tū
Jūs akmiņu sirdis padori meikstas,
Ka dzīdi
Druscēiteņ napareizi.»
Nu tō laika
Bīžōk pīdūmoju na tikai par
Dzīdōšonu, bet

Par vysu dzeivi.
Vīnmār asu centīs tainsi īt
Un rast vysdrūšōkū stygu,
Uz ceļa rōdeitōjīm
Skateitīs,
Pēc lykumim vadeitīs,
Pēc poetikas kanonim raksteit
Skaidru ar teirom atskaņom
Dzeju.
Sova drauga acīs
Kai spīgeļūs
Radzu sovu pareizū seju.
Jō bolsā
Dzēržu sovus pareizūs sūļūs
Un vōrdus —
Gludus kai azara ūļūs.
Un tod
Gribīs vysus pareizūs ceļūs,
Vōrdus, nōtīs un lykumus
Nūgryust grōva molā,
Lai laktu
Plyudu yudinim pōri
Kaut voi škeibs un greizs.
Lai — kai tymā dzīsmē —
Sovā Zīmassvātku vokorā
Pōrbrytu sātā
Drusku napareizs.

Apleik kolnam, kolnam apleik vīn
Dīnas, mēneši un godi skrīn.
Un es ari godīm leidza skrīnu,
Kaut vairs spēka palicis tik moz,

Rautūs ceļa pavedīņūs sīnu,
Mozgā sazagrīzās leikums oss.
Nazkod lykōs: tikšu kolna golā,
Pošu sauli pajīmšu aiz auss
Tai kai vacūmōti zīmas solā, —
Jei maņ golvu milim pērstīm glauss.
Es tod ceļšu princesti nu mīga,
Nessu lejā, kur jū gaida piļš —
Uzcālta nu dzintara un snīga,
Kas dreiz kōzōs rūžu gaismā siļš.
Tikai munas stīdzenas, nuđin,
Kolnam apleik, apleik kolnam
skrīn.

Kļyvis pats par vacūtāvu asu,
Vāzda nacik daudz vairs napaleidz,
Tūmār kupri vēļ pret kolnu nasu,
Kur man dūmas vysu myužu steidz.
Bet kod stygas vydā apsastōju,
Leja timsūs dziļumus maņ ver,
Kur tik dyuru vāzdu, speru kōju,
Kōrklu zori jau aiz styblim ker.
Apleik kolnam, kolnam apleik vīn
Šaubas, nūpyutas un īlgas skrīn.
Stōvu tur, kur īšōkumā beju,
Pat vēļ tōļōk kryumi ānas plēš,
Apsadz koklu, pīri, acis, seju,
Augstu apvōršņūs ceļ placus mežs.
Bet kaut maņ jau tyvu rīta mola,
Reita ūgles kryutīs nanūdžist —
Jōsōk, jōsōk otkon vysu nu gola,
Tikai vajag druscēit pīspīst.
Kolnam apleik, apleik kolnam vīn
Myužs kai īvaiņōtō īrbe skrīn.

Es itū dzīsmi
Uzdzižu
Ari Leldīnes reitā
Un Jōņu naktī,
Jo tikai
Monu paskubynōjumu.
Tūmār na uzreiz
Tam klausu, nā.
Tikai tod sōču
Kustynōt lyupas
Un vīļkt nu dvēseles
Melodiju —
Kai laivu nu Vōrslovas azara —
Tikai tod,
Kod jōatsavoda
Un jōbrauc voi jōūt
Da sātai.
Tikai tod.
Ityn ka mani ari
Kaut kur aiz apvōrdņim
Un snīga kolnim
Gaideitu meitine
Ar bryunom
Un sēreigom acim.
Es īvalku elpu,
Nūsapyušūs,
Pīveru acis
(Kai ermoniku spēlmani tū dora)
Un tod raunu vaļā.
Klusi un lēni.
Apmāram tai —
Kai Dīvs staigoj pa vōrpu golim
Vosoras zylājōs naktīs.
Daži rauga vīļkt leidza,
Bet es krotu golvu:
— Nasajaucit.
Maņ sova dzīdōšona. —
Un jī drusku naapmīrynōti
Pīrimst.
Sīvas atraisaa skustēņūs.
Veiri idzer olu.

STOMPAKU VARŪŅUS PĪMYNŪT

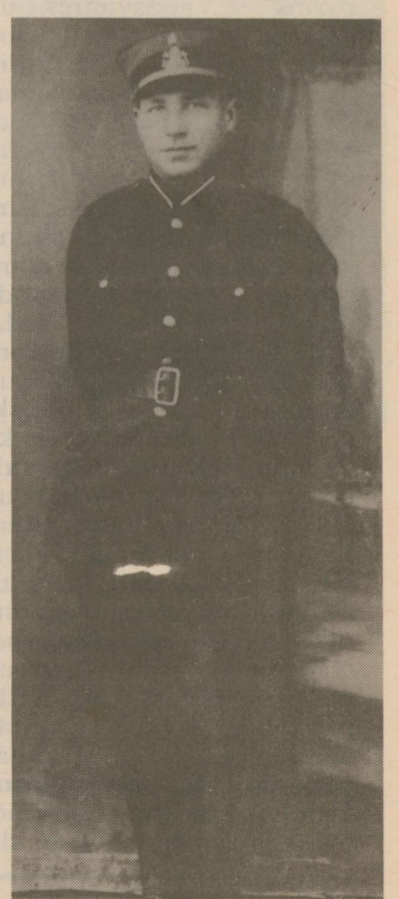

Attālā augšā — Henriks Vestmanis — īsauka «Bōrda», beja partizanu grupas vadeitōjs, tyka nūšauts. Attālā pa labi — pyrmāis nu kreisōs Jōņs Kozlovskis, jō īsauka voi pījimtais vōrds beja «Imants». Jys nūsafotografējis kūpā ar Dominiku Slucki—Indriki. «Imants» beja Stompaku partizanu nūmetnes apsardzes dīnasta pīrkšņiks, disciplineits un zynūsš breiveibas ceineitōjs, ari kaujas grupas vadeitōjs, bet nūdeveigi tyka

sagyustāts 1948. godā.

Vīncēnta Vancāna (malējais attāls) sagvōrds beja «Strongals». Jys taipat beja nacionalūs partizanu grupas vadeitōjs, P. Supes leidz-gaitņiks un ceipu bīdrs, na tikai partizans, bet vysu Viļakas mežu komandants. Kod 1950. goda 16. janvarī apleņce Stompaku meža bunkuru, kaujas laikā, kai stōstēja oculiciniki, cyti mežiniki, pats nūžašōvis, lai nakrystu vojōtōju gyustā.

Taidi jī beja, S t o m p a k u pūrainūs mežu masīva varūni, par kurim vēļ tik moz uzraksteits un tik moz zyna tauta.

KĀJĀM PA LUDZU

3. turpinājums

1925. gadā Latvijas Republikas Pieminekļu valdes uzdevumā Odulkalnā izrakumus izdara profesors Francis Balodis. Tie apstiprināja A. Spicina secinājumus, ka Odulkalna apbedījumi ir tipiski latviski, ar tipisku latvisku inventāru, kas sastopams arī citos izrakumos Latgalē un vispār baltu cilšu — zemgaļu, sēļu, kuršu dzīvesvietās. F. Baloža atradumi aizvesti uz Rīgu.

Mūsu tālākais ceļš no jaunās baznīcas laukuma iet pāri padziļai gravai uz pilsdrupām.

Domājams, ka pils būvēta pēc Livonijas bruņinieku ordeņa maģistra Voldemāra Brigeneja rīkojuma 1399. gadā nodedzinātās

latgaļu koka pils vietā. Par to tautā saglabājušās vairākas leģendas.

Vienā vēstīts par to, ka kādreiz daļa tagadējās Latgales piederēja varenajam un bagātajam vācu feodālim Volkvinam. Viņa galvenā rezidence atradās Mākoņkalna pilī (Volkenberga) pie Rēznas ezera. Pēc vecāku nāves šīs zemes savā starpā sadalīja trīs meitas; Rozālija, Lūcija un Marija. Katra uzbūvēja pa pilij un nosauca savā vārdā. Tā radās pilsētās; Rozitten (Rēzekne), Lūcina (Ludza) un Marienhauzena (Viļaka).

Cita leģenda. Dzīvoja reiz divas māsas Lūcija un Rozālija. Viņas nolēma uzbūvēt sev pa pilij. Izvēlējās vietas verstis divdesmit viena no otras. Taču pa abām bija tikai viena ķelle. To lietoja pārmaiņus, pārsveicot viena otrai. Kādu šādu vācnieku metienu Rozālija īsti neaprēķināja. Ķelle aizlidoja Lūcijai garām un ar milzu sparu ietriecās zemē. Kad māsa darba rīku izvilka ārā, tur, kur atradās rokturis,

izveidojās Ludzas Mazais, kur lāpstīna — Ludzas Lielais ezers.

Ir saglabājušās arī citas leģendas par dārgumiem pils pazemē, par kāda bagāta pils valdnieka daiļo meitu, kas bija iemilējusies nabadzīgajā zvejniekpuišī un par to tēva nolādēta.

Pils būvēta uz augstas pakalnu grēdas, kas stiepās Ludzas Lielā un Ludzas Mazā ezera krastos. Ezerus savienoja dziļš grāvis, kas iekšējo gandrīz kvadrātveida pili ar padomes un pārvaldnieka māju atdalīja no trīsstāra priekšpils, kuru savukārt arī ieslēdza lokveidā grāvis. Ceļš uz sešu torņu trīsstāvu pili gāja caur ārējo un iekšējo priekšpili pa labi nostiprinātiem ozolkoka vārtiem. Sienas tika mūrētas no vietējiem laukakmeņiem ar melno glazūru segto ķieģeļu izrotājumiem dažās vietās. Galvenās telpas bija segtas ar bultveidīgām velvēm, kas balstījās uz kolonas. Priekšpilis atradās dzīvojamās, garnizonā un

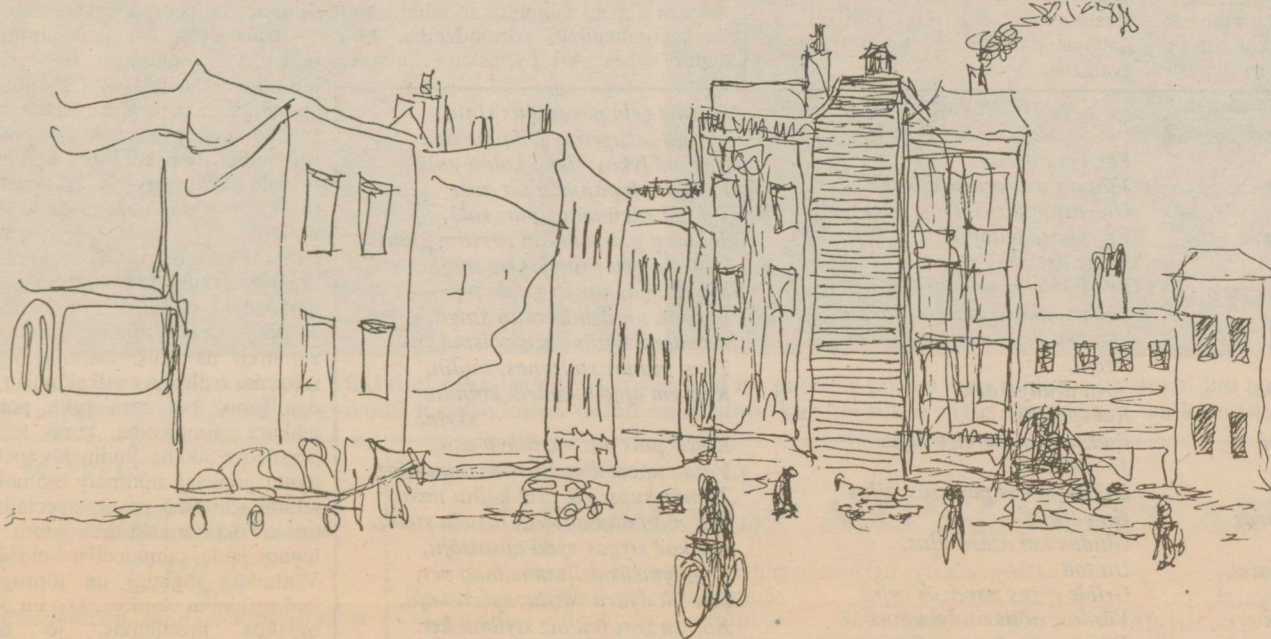
sardzes telpas, virtuves, zirgu stajli, vilnas kārstuve, klētis, iesala kaltētava, alus darītava. Pazemē bija iekārtotas dažādas noliktavas.

Neraugoties uz stipriem nocietinājumiem, pili daudzus viduslaiku karos sagrāva, atjaunoja, pārbūvēja, atkal izpostīja, isāku vai garāku laiku sprīdi paturēja sev gan vācieši un krievi, gan poļi un zviedri. Kopā ar savu armiju te pabija krievu cars Ivans III, varbūt arī Ivans Bargais, kņazs Grigorijs Tjomkins, poļu karalis Stefans Batorijs, zviedru karalis Gustavs II Ādolfs, vojevoda Ordins-Naščokins un citi ievērojami sava laika vīri.

Dokumenti vēstī, ka 1775. gadā kādreiz varenās pils vietā bija palikušas drupas vien. Gandrīz neskartā veidā tās ir saglabājušās līdz pat mūsu dienām. Pilskaļnā uzbūvēja viesnīcu. Te apstājās ceļojošo aktieru trupās, tika rīkoti dažādi svētki, īpaši Ligo un Jāņi. Pēckara gados uz līdzena laukuma zēni spēlēja bumbu, vakaros dejoja

jaunatne, norunāja tikšanās. Tagad ik dienas nāk ekskursanti, pilsētas viesi un ciemiņi, iegriežas arī jaunlaulātie. Jo no šejienes pavēras brīnišķīga panorāma ar sirmās un mūžam jaunās Ludzas vecām un jaunām dzīvojamām mājām, iestāžu, organizāciju un uzņēmumu ēkām, gleznaino apkārtni ar brīnišķīgiem ezeriem. Te grandiozā apmērā 1977. gadā tika nosvinēta pilsētas pastāvēšanas 800 gadu jubileja. Pēc ilgāka stagnācijas gadu pārtraukuma pilskaļnā atkal atdzimusi Ligo svinēšanas tradīcija. Patlaban pilskaļns ar pilsdrupām ieskaitīts svarīgo vēstures objektu klāstā, tas ir republikas mēroga arhitektūras piemineklis un reizē pilsētas simbols. 1976. gadā arheoloģes Jolantas Daigas vadībā te veikti izrakumi, atrastas daudzas senlietas, kas labāk izgaismo dažus novada vēstures posmus.

Nobeigums sekos.

J. LAICĀNS * LVM AKADĒMIJAS LATGALES FILIĀLES PEDAGOĢIJAS NŪDAĻAS STUDENTS

I. SKĀRDS

LELAM LASEITŪJU PULKAM

Iznokuse jauna grāmota par medicīnas vēsturi Rēzeknē, aptver lelu nūtykumu periodu sūkūt ar nūvoda atteisteibu pyrms 2 godsyntim un beidzūt ar tagadejīm laikim, raksteita na tikai par ōrstim un cytim medicīnas darbinīkim, bet ari par nūtykumim, kas saistōs ar cylvāku dzeivi un dorbu. Tymā sastūpamēs ar daudzim pazeistamim mediku vōrdim, kuru dorba davums zynods tōli aiz Rēzeknes nūvoda rūbežim. Izarōdīs, ka daudzi nu jīm bejuši na tikai doktori, bet ari dobās pietnīki un pazeistami sabīdriskī darbinīki, kas sovā laikā nūpītnu izgleiteibu gyvuši ōrzemēs, tymā skaitā Tartu un Viļņas universitatē, Kara Medicīnas akademijā Pīterpilī un dažūs gadējumūs ari Čehijā un Francijā, turpynoūt sovū darbeibu, specializējušīs šaurōkōs un plašōkōs nūzarēs. Atsevišķi parōdeits Sorkonō Krysta slimineicas byuvnīceības periods, tōs nūpūsteišona kara laikā un jaunās slimineicas ceļtnīceiba. Vīns nu sli-

VERONIKA GRIŠĀNE

NO RĒZEKNES MEDICĪNAS VĒSTURES

LATGALES
KULTŪRAS CENTRA IZDEVNĪCIĪBA
RĒZEKNE 1996

mineicas lelajīm veikumim ir tuberkulozes apkarōšona. Autore īskicej, ar kaidim pajieminīm tei veikta laikpūsmā, kod vēl napazyna antibiotikas. Izarōdīs, ka tō laikā na vīnam vīn praktizejūšam ōrstam beja sovš personeigais Rentgena aparats un kliniska laboranta prasme. Grāmota byus pateikama na tikai tīm, kuri interesejas par veseleības aizsardzeibu, bet ari plašam laseitōju pulkam, kuri vēlejas kū vairōk zynōt par sabīdreības un kulturas tykumu vēsturi. Autore, pati byudama medike, pīdar ari pi lobim spolvas meistarim, tōpēc grāmota uzraksteita lobā volūdā un losoma ar interesi.

NU LATGOLAS DĀMU POPA IZTURI VĒĻ LATGALĪT!

ANITAS BĒRZIŅAS VĒRDI UN MUZYKA

Brōļ, salic lyugšōnā rūkas,
Lai paleidz dīviškōs mūkas!
Latgāļ, lai byudams kur esi,
Dīvs lai tev myužam ir klōt!

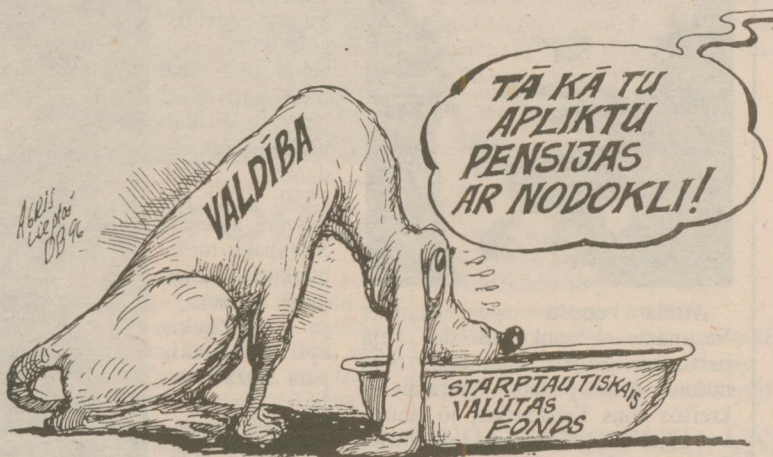
Pīdz.:
Izturi vēļ, izturi vēļ,
Izturi vēļ, latgalīt!
Izturi vēļ, izturi vēļ —
Sauc sirdī tev Dīva bolss.

Nu naida un malū jyuras,
Nu dzeives gryutas un syuras,
Ceļsis reiz bolta un svāta
Tīceigō latgaļu tauta!

Pīdz.: Izturi vēļ, izturi vēļ...
Breiveiba dāta nu Dīva,
Breivs dzymu, breivs grybu miert.
Nu taisneības, tautas, Dīva
Nīvīns mani navārēs škiert.
Pīdz.: Izturi vēļ, izturi vēļ...

AGRIS LĪPENŠ,

«DĪNAS BIZNESA» KARIKATURU NŪDAĻA

— Pītyka tikai valutas fondam īsaminēt, ka vysi inōkumu veidi byutu jōaplik ar nūdūklī, kai myusu parlamentārō valdeiba jau steidzēs aprēkinōt, cik lels byus inōkums. Rēkini nādauz sagōja greizi, jo «trōkō» tauta sacēle brāku, tōpēc nōcēs taisnōtīs gon Šķēlam, gon Kreitusam, gon Makarovam.

KERIJS ŠONS KĪSS

VĀICUVOJUMS

Viņ vakar atbrauc
nu myusu zemīs.
Nu tuos trymdys itamā, soki maņ,
vai klimats kođ drusku sovaidtuoks,
vai kuojis i rūkyš ir vīgyls i pīna pylnas,
vai sīvītīs vys vēļ staigōj palākuos iluos
kai veīns iz nūbuolgu veiru lyupu,
kurī izlosa olu
zylīs bārūs bez sīvīšu.
Vokorim es syucu dzeivynojušu brendī
tūs pīlsātu slāptajuos kolonējuos,
bolts ziernīuklīs malnuos džaza zālēs.
Zemē bez susātīvu
vyss ir tik skaidrs, linejīs
nāzi grīzīys.

Kaidys že bailīs aizdzyna mani iz dīnyvydim
izdejuot vīna cylvāka sapnyu?
Atbīldī maņ. Kod raugu aizmīgt,
dzīeržu kaulus golvā pleistāt.

Kerijš Šons Kīss dzims 1946. g. Pensilvanējā, Apalačūs, natuoli nu Harisburgys. Tī īsavuicejs medeit i zvejuot. Studej angļu literaturu Pensilvanējis universitatē, bet dreizi atmat ar rūku garlāiceigumu studejom i Mīra korpusa sastuovā laižās iz Indēju, par simbolisku samoksu vuiceit feodalismā palykušim zemnīkim jaunokuos — lauksaimīsteibys metodi. Vysu dzeivi daudzi ceļoj. Brazīlējā izit iniciaceju vydu ritualā, juo sīva (malnuodaainuo) ir ituo kulta prīsterīne. Narymūneigajūs 70.—80. godūs dzeivoj Salvadorā. Nu Brazīlejis laika tulkoj nu portugaļu volūdys. A tai vysu laiku dzeivoj ar kaštanu molku kurynojāmā budkeņā sovūs Apalačūs ar vīteju medneicu. Niu losuos puorsaceļt iz Istryš pusolu. Voi Morāveju, kur dzeivīs leidziņš nav tik duorgs, Kerijš taisuos precētīs...

Pīec izceļsmīs īrs, bārna godi kūpā ar īceļtuotujim nu Šveicīs. Literarus autoritātīs — G. Snaiders (kurs, kai pastuosteja Kerijš, zam pseidonīma figūrēj Keruaka «Dharmys klaidūnūs»), Ginzbergs, Valjeho... Apalačūs jam sova izdevnīceiba, kur jys īspīž sovys i draugu gruomotys, dzeivūlys. Kerijam taidū jau vīnpadsmit. Vuicejis flamenko (fandango), kura ritmūs izdejoj sovys dzeivūlys. Studejīs i īsaspaiduos nu agreimuo budīsmā, kīnīšu poezējis. Kai atsazyna, juo sūplokīnspiratori ir tekila ir kopejs, roksta jys, principā, šamaņa kulta tekstus. Juo poezēja aizit tamuos pat dzīlīnēs, kur pyrmatneiguos religejīs. Zemīs sulu spēks, seksualuo vitalitātīs nūslāpumaineiba, totēnīsmis, pasaulja dzeiveibys i nuovīs smuoidi, lībīdozi mikriešli, nuovīs sūplokus i dzeiveibys breinums. Taidys ir pamatkoordinātīs.

— Maņ ar V. Lukaševīču beja vareiba vāruot itū dobys paruodeibu Viļņā, Pozejis pavasarī ituo godā majā, vieļuok Daugavpilī, kur Kerijš breineigi sasaprota ar «Jaunotnīs audzynuotuoju», hipīju dīvu Pastoru. Vieļuok itei paruodeiba pīvaicuoya Leonu Brīdī Reigā...

Tulkuotuojs

O. SEIKSTS

TV
RAIDĪJUMU
PROGRAMMA

RAIDĪJUMU
PROGRAMMA
NEDEĻAI
NO 30. SEPTEMBRA
LĪDZ

6. OKTOBRIM

Pīrmdīena, 30. septembris
19.00 — 19.20 «LTS ziņas»
Otrdīena, 1. oktobris
19.00 — 9.20 «LTS ziņas»
Trešdīena, 2. oktobris
19.00 — 19.10 «LTS ziņas»
Ceturtdīena, 3. oktobris
19.00 — 19.20 «LTS ziņas»
Pīktdīena, 4. oktobris
19.00 — 19.20 «LTS ziņas»
Svētdīena, 6. oktobris.
19.10 — 19.30 «Durvīs uz